

P ř e d m l u v a

Český statistický úřad vydává přehled retrospektivních údajů z oblasti statistiky práce. Tištěná verze publikace obsahuje údaje za období let 2000 – 2006, resp. 2007, v elektronické verzi jsou k dispozici delší časové řady, v některých případech od roku 1948.

Údaje byly získány z šetření u ekonomických subjektů, resp. z administrativních zdrojů. Šetření u ekonomických subjektů se provádí v závislosti na počtu zaměstnanců buď plošným nebo výběrovým zjišťováním. Při výběrovém způsobu zjišťování se dopočet na základní soubor provádí na všechny aktivní jednotky zařazené do registru ekonomických subjektů ČSÚ.

Publikace obsahuje vývoj nejdůležitějších ukazatelů v odvětvovém a územním třídění. Odvětvové členění je založeno na „Odvětvové klasifikaci ekonomických činností“ (OKEČ), která vychází z mezinárodního standardu NACE, rev. 1. 1, územní třídění je provedeno dle klasifikace CZ-NUTS, která je v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady EU o vytvoření společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS).

Za pracovníky se považují zaměstnanci v evidenčním počtu ekonomických subjektů, **soukromí podnikatelé a pomáhající rodinní příslušníci** (pouze ti, pro které je činnost ve firmě hlavním zaměstnáním). **Evidenční počet zaměstnanců** zahrnuje osoby v pracovním, služebním nebo členském poměru (kde součástí členství je též pracovní vztah) k zaměstnavateli (dále jen „pracovní poměr“). Nezahrnují se osoby vykonávající veřejné funkce (např. poslanci, senátoři, uvolnění členové zastupitelstev všech stupňů), soudci, ženy na mateřské dovolené, osoby na rodičovské dovolené (nepracují-li současně v pracovním poměru), učni, osoby pracující pro firmu na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, zaměstnanci ekonomických subjektů statisticky nesledovaných. Údaje o počtech pracovníků a zaměstnanců podle platné metodiky zahrnují i cizí státní příslušníky, legálně pracující na území ČR.

Údaje o počtu pracovníků (tab. 1 až 9 v části A i B) jsou od roku 1998 čerpány z výsledků zpracování ročních statistických výkazů ČSÚ, údaje za předchozí roky z období 90. let z výsledků zpracování čtvrtletních statistických výkazů korigovaných údaji z ročních šetření (v některých letech i vč. kvalifikovaných odhadů za nešetřené ekonomické subjekty). Do údajů jsou doplněny počty soudců (z administrativních zdrojů). Od roku 2005 došlo ke zpřesnění vykazování počtu pracujících majitelů firmy a spolupracujících členů jejich domácnosti, pro které je činnost ve firmě hlavním zaměstnáním. Z uvedených důvodů není časová řada zcela srovnatelná.

Průměrná hrubá měsíční mzda představuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadající na jednoho zaměstnance evidenčního počtu za měsíc. Do mezd se zahrnují základní mzdy a platy, příplatky a doplatky ke mzdě nebo platu, prémie a odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu, které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě. Jedná se o hrubé mzdy, tj. před snížením o pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky.

Ke zjištění aktivity ekonomických subjektů a stanovení jejich velikosti byly v případě ročních statistických zjišťování od roku 2002 a v případě čtvrtletních zjišťování od roku 2003 využity dostupné administrativní zdroje, což vedlo ke změně dříve publikovaných hodnot ukazatelů. Stejná metoda byla použita pro zpřesnění výsledků zpracování ročních výkazů za roky 2000 a 2001.

Údaje o počtu zaměstnanců a jejich průměrných hrubých měsíčních mzdách v tab. č. 13 až 16 a 20 až 23 jsou čerpány z výsledků zpracování čtvrtletních statistických výkazů (bez podlimitních ekonomických subjektů – vymezení viz dále) a jsou uvedeny za všechny osoby zahrnuté do evidenčního počtu zaměstnanců u ekonomických subjektů

a) podnikatelské sféry

od roku 1990 s 25 a více zaměstnanci (v průmyslu, obchodě, pohostinství a ubytování v letech 1995 a 1996 se 100 a více zaměstnanci)

od roku 1997 s 20 a více zaměstnanci, vč. zaměstnanců u soukromých podnikatelů nezapsaných do obchodního rejstříku

v odvětví peněžnictví a pojišťovnictví bez ohledu na počet zaměstnanců

- b) nepodnikatelské sféry, tj. za zaměstnance organizačních složek státu, příspěvkových organizací částečně financovaných ze státního či územních rozpočtů a institucí, které nehospondaří za účelem zisku (např. veřejně prospěšné instituce, zdravotní pojišťovny apod.).

Údaje v tab. č. 24 a 25 byly zjištěny ze strukturální statistiky mezd zaměstnanců, jejímž zdrojem je Informační systém o průměrném výděлку (ISPV) Ministerstva práce a sociálních věcí a Informační systém o platu (ISP) Ministerstva financí. Údaje o mzdách jsou vypočítávány odlišnou metodikou a nelze je srovnávat s výsledky běžného statistického zjišťování. Vztahují se ke vzorku zaměstnanců s počtem placených hodin 1 700 a více v letech 1996 až 2000 a 1 592 a více hodin za rok 2001, což odpovídá zhruba zaměstnancům, kteří pracují na plný úvazek, pracovali ve zpravodajské jednotce většinu roku a nebyli např. dlouhodobě nemocní. (Odlišný počet placených hodin vyplývá ze změny v zákoníku práce týkající se započítávání přestávky na jídlo do odpracované doby, z tohoto důvodu tudíž nedochází k narušení srovnatelnosti časové řady.) Do roku 2001 také nebyly prováděny dopočty na celé národní hospodářství. Od roku 2002 jsou mzdy vypočteny poměření s placenou dobou zaměstnance a dopočteny na základní soubor. S ohledem na tyto změny byla rokem 2001 ukončena časová řada údajů v tab.č. 24, resp. 25 a rokem 2002 „nastartována“ nová řada v tab.č. 24.1, resp. 25.1. Ke srovnání je místo průměrné mzdy používán „medián“. Medián představuje hodnotu mzdy zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení; to znamená, že polovina hodnot mezd je nižší a druhá polovina je vyšší než medián. Podrobnější informace z výběrových šetření mezd zaměstnanců vč. popisu metodiky zjišťování a velikosti vzorku šetření jsou obsahem publikací ČSÚ Struktura mezd zaměstnanců v roce „příslušný rok“. Při třídění mezd podle zaměstnání se vycházelo z klasifikace KZAM, vypracované na podkladě mezinárodního standardu ISCO-88.

Údaje v tab. č. 26 představují náklady, které zaměstnavatel vynaložil na získání a výchovu zaměstnanců, na odměňování za práci a na zabezpečení sociálních potřeb zaměstnanců. Šetření se provádí u ekonomických subjektů všech odvětví bez ohledu na počet zaměstnanců, zahrnutí nejsou zaměstnanci u fyzických osob nezapsaných do obchodního rejstříku.

Údaje v tab. č. 27 a 28 byly zpracovány z podkladů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Od července 2004 přistoupilo Ministerstvo práce a sociálních věcí k metodické změně ve výpočtu registrované míry nezaměstnanosti spočívající v odlišném zahrnování některých skupin osob jak do čitatele, tak do jmenovatele. Na rozdíl od původní metodiky, kdy byl čítec tvořen počtem všech neumístěných uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadů práce, je podle nové metodiky tvořen počtem tzv. dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání (vč. občanů EU a EHP). Jedná se o evidované nezaměstnané, kteří nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí do zaměstnání a při nabídce vhodného pracovního místa mohou do něj bezprostředně nastoupit. Jmenovatel, tvořený pracovní sílou (v původní metodice počet zaměstnaných z VŠPS + počet všech neumístěných uchazečů), byl v nové metodice rozšířen o počet zaměstnaných občanů EU (EHP) + počet pracujících cizinců ze třetích zemí s platným povolením k zaměstnání či živnostenským oprávněním; počet všech neumístěných uchazečů byl nahrazen počtem dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání. Údaje v tab. 27 jsou za rok 2004 pro účely srovnání uvedeny za všechny měsíce v obou metodikách.

Tabulky v publikaci jsou rozděleny do dvou částí; část A zahrnuje tabulky s údaji o počtech pracovníků, zaměstnanců a mzdách v civilním sektoru národního hospodářství; v části B jsou tabulky o počtech pracovníků, zaměstnanců a jejich průměrných mzdách v národním hospodářství. Do tabulek v části B jsou navíc zahrnuty údaje za část resortu Ministerstva obrany a Ministerstva vnitra. Jedná se o údaje za aparáty ministerstev a útvary bez právní subjektivity, v nichž jsou zaměstnání jednak civilní zaměstnanci, jednak vojáci z povolání a příslušníci Policie ČR. Údaje byly přepočteny v časové řadě od roku 1993. Číselné označení tabulek v části B odpovídá číselnému označení tabulek v části A (např. tabulka č. B1 „Průměrný počet pracovníků v národním hospodářství podle odvětví“ odpovídá tabulce č. A1 „Průměrný počet pracovníků v civilním sektoru národního hospodářství podle odvětví“). Platí pro tab. č. 1 až 23 a 26.